

uitingsvormen van de energie weg„etsen”, waardoor deze psychische energie vrij komt (45). Deze energie moet een nieuw „Gefälle” (het verval van een rivier, waarlangs het water een uitweg vindt nu het in zijn vroegere loop gestremd is) vinden.

Bewustwording en symptoomoplossing zijn niet voldoende. Er is een synthese nodig tussen de verschillende krachten die in het neurose-veroorzakende conflict tegenover elkaar stonden. Daardoor kan de persoon een nieuw doel vinden en kan een nieuwe bedding ontstaan voor de vrijgekomen energie. Dit nieuwe doel kan niet bepaald worden door het bewustzijn alleen (wil de zieke niet in een andere neurose terugvallen), maar wordt aangewezen door de nieuw geïntegreerde persoonlijkheid in zijn geheel. Het onderbewuste (zetel van veel onbewuste kennis, intuïtie, wijsheid en het collectieve onbewuste) kan het bewuste verstand leiden bij het zoeken van de eigen bestemming. Jung spreekt van het *individuatieproces*, een natuurlijk gebeuren, dat ten doel heeft de verwezenlijking van de oorspronkelijk in de embryonale kiem aangelegde persoonlijkheid (46).

VI. 2. b. Deze theorie van Jung kan ons op twee manieren helpen. Ten eerste is het begrip indifferente psychische energie gemakkelijker verteerbaar dan de enigszins onbevredigende constructie van seksuele driften die non-seksuele surrogaatdoelen aannemen, hetgeen veronderstelt dat elke geestelijke streving van de mens bedrog is.

Ten tweede vinden wij aanwijzingen uit de klinische praktijk dat voor het proces dat Freud sublimatie noemt, het zich richten op een duidelijk doel van essentieel belang is, een doel dat aanvaardbaar moet zijn voor de gehele persoonlijkheid. Dit is bovendien niet alleen van belang voor de preventie en de behandeling van neurose, maar ook voor de volle ontwikkeling van de persoonlijkheid.

VI. 3. a. Men wordt gefascineerd door de geniale werken van deze oude meesters, die verplicht waren een geheel nieuwe psychologie op te bouwen ten gevolge van steeds weer nieuwe ontdekkingen, zodat na zorgvuldige interpretatie van alle bekende feiten een mensbeeld zou kunnen ontstaan dat hiermee volledig in overeenstemming was. Zoals Jung zelf ook schrijft (47) kan men deze volledigheid onmogelijk vanaf het begin verwachten, omdat pas later verbanden en wetmatigheden zullen zichtbaar worden, die aan de eerste pioniers zijn ontgaan.